

11a Escola Europea de Primavera d'Història de la Ciència i la Divulgació: «Passats pandèmics, futurs pandèmics. Fonts, històries, imaginacions», Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, Institut Menorquí d'Estudis. Llatzeret de Maó, Menorca, maig de 2022.

Gràcies a la Societat Catalana d'Història de la Ciència i la Tècnica (SCHCT) i a l'Institut Menorquí d'Estudis (IME), des del 2001 se celebra bianualment l'Escola de Primavera d'Història de la Ciència i la Divulgació. Especialistes i joves acadèmics d'arreu del món es reuneixen, durant uns dies, per afrontar els reptes actuals que planteja la història de la ciència i la divulgació. Enguany, l'11a edició, titulada «Passats pandèmics, futurs pandèmics. Fonts, històries, imaginacions», va tenir lloc a Maó entre els dies 5 i 7 de maig de 2022. La temàtica estava basada en la necessitat que sorgeix de revisar el passat i «re-imaginar» el futur quan una crisi com la pandèmia actual assalta el present, tot amb un enfocament interdisciplinari i combinant perspectives històriques, antropològiques i artístiques.

Gran part de la màgia d'aquesta escola té relació amb l'espai físic on van tenir lloc la major part de les sessions. Tal com confirmen els

assistents, pocs congressos s'han celebrat en un lloc tan bell i estètic visualment i que alhora és emblemàtic en estar carregat d'un gran significat simbòlic. Si mirem enrere, la història revela que aquest edifici era una fortalesa sanitària, el Llatzeret, essent una de les instal·lacions de quarantena més importants i eficients d'Espanya amb la capacitat d'allotjar alhora més de 2.000 persones.

El lema principal de l'Escola «Passats pandèmics, futurs pandèmics» va ser explorat des de tres perspectives diferents però a la vegada complementàries, i cadascuna d'aquestes va donar nom a un taller: històries, fonts i imaginacions.

L'acte va començar amb un discurs de benvinguda a càrrec de la directora del Llatzeret, la coordinadora científica de l'IME, Marta Jordi, i el del representant de la SCHCT, Àlvar Martínez-Vidal. A continuació, va començar el taller d'històries, coordinat per Francisco Javier Martínez, amb l'objectiu de traslladar el lema general de «Passats pandèmics, futurs pandèmics» en una proposta historiogràfica concreta i centrada en patrons temporals. Les presentacions van ser iniciades pels ponents convidats, Mark Honigsbaum i Iris Borowy. El primer, de la Universitat de Londres, escriptor i historiador especialitzat en ciències de les malalties infeccioses, va parlar sobre la història de les pandèmies, tot centrant-se en el contingut del seu recent llibre *The Pandemic Century: One Hundred Years of Panic, Hysteria, and Hubris*. Després del petit debat que va seguir totes les presentacions per poder intercanviar idees i reflexions, la historiadora Iris Borowy de la Universitat de Xangai/EUI va abordar la història de la salut internacional i els vincles que té amb les polítiques econòmiques i ambientals de les organitzacions internacionals.

Precedides d'un parell d'hores d'exposicions, durant les pauses els assistents van poder interactuar i compartir les seves inquietuds mentre l'equip de comunicació liderat per Júlia Massó continuava la seva tasca de cobrir l'esdeveniment. Finalment, al vespre, les docto-

randes Neta Talmud, Shiori Nosaka i Radhika Hegde van parlar de com il·lustrar el canvi d'època del còlera a la grip en els dos últims segles. Aquí, considero interessant destacar que aquests articles estaven centrats en casos molt concrets i no europeus, tot contribuint al caràcter internacional del congrés.

El matí del segon dia va arrencar amb el taller sobre fonts coordinat per Celia Miralles-Buil. Durant el taller, es va explorar la connexió entre pandèmies passades, presents i futures a través d'una qüestió metodològica sobre les fonts. Els conferencians convidats van ser Christian Bonah, catedràtic d'història de la salut i les ciències de la vida a la Universitat d'Estrasburg, i Alexandre Faye, bibliotecari i arxiver digital de la Bibliothèque Nationale de França (BnF), que ha participat en la recollida de material llançada per la BnF durant la pandèmia de la covid-19. Tots dos discutiren el tema de la recollida, el tractament i l'anàlisi dels arxius digitals com a fonts sobre les pandèmies per a una possible història del present. Les doctorandes Léa Delmaire, Alejandra de Leiva i Helena Da Silva van tancar la sessió amb les seves ponències sobre la tensió que existeix entre les iniciatives per documentar les situacions de pandèmies o crisis i la manca d'arxius.

Quim Bonastra coordinà el tercer i darrer taller de l'Escola al centre de Maó durant el vespre de divendres, amb un format totalment únic pel seu caràcter artístic i la intenció de jugar amb la imaginació dels participants. Es va abordar la cronologia del passat, el present i el futur d'una manera especulativa i creativa. La pràctica artística guiada per Joan Deulofeu del col·lectiu MITO consistia en unes paraules projectades a la façana de l'església de la Mare de Déu del Carme. Encara que sembli un intent d'aconseguir una «etiqueta» que representi les experiències dels participants durant la pandèmia de la covid-19, la representació anava més enllà, intentant portar a imaginar qualsevol idea (incloent-hi el futur). Tot plegat, va acabar essent una experiència artística atractiva visualment i innovadora, integrant tant el passat a través de les històries dels assistents com el futur amb les possibles imaginacions i especulacions.

El dissabte els participants van assistir a la sessió de pòsters, on Andreas Vourtsis, Tia-sanglia Longkumer, Matheus Duarte da Silva i Sofia Sánchez van exposar el seu treball. Tots abordant el tema de la pandèmia i les epidèmies humanes, tant des d'una perspectiva de la història de la medicina com de la comunicació científica. Després de la pausa, es va oferir una sessió de *mentoring* en la qual els ponents convidats van compartir la seva experiència científica i professional amb participants que es trobaven en les primeres fases de la seva carrera, estudiants de màster o joves doctorands. L'Escola va concloure amb una meravellosa visita guiada explorant els diferents racons i la història del Llatzeret de Maó.

La principal reflexió que convidava a fer l'Escola de Primavera és que mentre els historiadors construeixen visions del passat estan proposant, alhora, visions del futur. Perquè les accions i percepcions del present estan influenciades per la tensió que existeix entre el que s'anomenen experiències (el passat) i expectatives (el futur), utilitzant la terminologia de Koselleck. D'aquesta manera, mirant l'actualitat, el xoc de la covid-19 obliga els historiadors de la medicina no només a revisar el passat, sinó també a imaginar el futur per tal de poder guiar el públic emparant una expertesa interdisciplinària que vagi més enllà de les matemàtiques o la biologia. És a dir, que l'estudi de les pandèmies des de la perspectiva de les ciències socials és fonamental per a una millor comprensió no només de les realitats de la medicina i la salut sinó també de la societat, l'economia, la política i la cultura. Sense oblidar que encara queda molta feina per fer en aquest escenari.

En la meua opinió, tenint en compte totes les presentacions i activitats que es van dur a terme, l'esforç i el treball que els organitzadors i assistents hi van posar, crec que va ser una oportunitat única per a compartir coneixement sobre un tema tan crucial com les pandèmies. Addicionalment, aquesta experiència estimulante va adquirir encara més valor amb el caràcter interactiu que va permetre conèixer professionals i experts d'aquests àmbits i poder intercanviar idees. En conclusió, una experiència enriquidora, intensa i il·luminadora que recordaré durant molt de temps.

Lubna Shaheen Abdul Parveen
Becària de la SCHCT a l'Escola de Primavera
i Estudiant del Màster d'Història de la Ciència a la UAB